

De doorgaande lijn van voor- naar vroegschool

Samenwerken in het belang
van kind en ouders

Inhoud

Inleiding	3
1 Het belang van de doorgaande lijn	5
2 De gemeentelijke regierol bij de doorgaande lijn	8
3 De overdracht van kindgegevens	12
4 Pedagogisch en didactisch handelen	16
5 Samenwerken met ouders	19
6 Zorg en begeleiding	22
7 Kwaliteitszorg	26
Bijlage 1: handige tools en bronnen doorgaande lijn	28
Bijlage 2: voorbeeld Protocol warme overdracht	30

Inleiding

Waarom deze handreiking?

Kinderen die rond hun vierde verjaardag de overstap van voor- naar vroegschool maken, maken een overgang naar een voor hen nieuwe omgeving: een andere ruimte, andere professionals, andere kinderen, andere regels en routines.

Kinderen hebben er baat bij dat deze overgang soepel verloopt. Wanneer zij zich in deze periode veilig en gesteund voelen, zullen zij snel open staan voor het aanbod en groei doormaken in hun ontwikkeling.

Voor kinderen uit de doelgroep van voor- en vroegschoolse educatie kan de overgang een extra uitdagend moment zijn, bijvoorbeeld vanwege een ontwikkelingsachterstand, anderstaligheid, cultuurverschillen, laaggeletterdheid bij ouders of armoede en stress in het gezin. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs, waarin het gezamenlijke streven is te zorgen voor een doorgaande lijn, met aandacht voor de specifieke behoeften van deze groep kinderen en ouders.

De doorgaande lijn kan op verschillende manieren vorm krijgen. Denk aan het maken van afspraken over de warme overdracht, het aanbieden van wenmomenten, het afstemmen van thema's en programma's, het volgen van gezamenlijke scholing en het organiseren van peuter-kleutergroepen.

De doorgaande lijn is iets wat veelal op locatieniveau gebeurt: het gaat om organisaties en professionals die elkaar weten te vinden en hun werkwijze op elkaar afstemmen.

Maar ook op gemeentelijk niveau is het zinvol om met de doorgaande lijn aan de slag te gaan. Zo kunnen een gezamenlijke visie, gezamenlijke afspraken en gezamenlijke faciliteiten richting geven aan het werk dat de partners op dit thema leveren. Gemeenten hebben hierin bovendien een wettelijke verplichting die ze samen met hun vve-partners moeten invullen.

Het doel van deze handreiking is gemeenten, kinderopvang en onderwijs te inspireren bij het organiseren van de doorgaande lijn van voor- naar vroegschool. Deze handreiking geeft inzicht in:

- Wat een doorgaande lijn is en wat het belang ervan is
- Welke rol de gemeente bij de doorgaande lijn heeft
- De verschillende aspecten waarop de doorgaande lijn gerealiseerd kan worden
- Handige voorbeelden en tools om de doorgaande lijn te versterken

De doorgaande lijn vraagt om maatwerk

Een belangrijk uitgangspunt in deze handreiking is dat de doorgaande lijn in elke gemeente en op elke locatie om maatwerk vraagt. Deze handreiking biedt dan ook vooral een denkkader op basis waarvan gemeenten samen met partners eigen keuzes kunnen maken. Op verschillende plekken in de handreiking staan voorbeelden uit andere gemeenten ter inspiratie. Goed om hierbij te realiseren is dat kinderopvang-aanbieders en schoolbesturen vaak in verschillende gemeenten actief zijn, en dus met verschillende gemeentelijke werkwijzen te maken hebben.

Inleiding

Gebruikte terminologie

- Er zijn meerdere overgangen in kinderopvang en/of onderwijs, maar in deze handreiking focussen we op de **'doorgaande lijn'** tussen voorschool en vroegschool.
- Met **'voorschool'** bedoelen we verrijkt aanbod voor peuters met een vve-indicatie, in de kinder- en peuteropvang.
- Met **'vroegschool'** bedoelen we verrijkt (taal)aanbod met extra aandacht voor kleuters met een vve-indicatie, in groep 1 en 2 van de basisschool.
- In de handreiking verwijzen we naar **kinderen** als het gaat om kinderen met een vve-indicatie/doelgroepkinderen, peuters op de voorschool en kleuters op de vroegschool.
- Met de term **'professionals'** verwijzen we naar de pedagogisch professionals (pp's) in de voorschool én de leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel in de vroegschool.
- Daar waar we het hebben over **'locatie'** verwijzen we zowel naar voorschool/kinderopvang als vroegschool/basisonderwijs.

1

Het belang van de doorgaande lijn

Wat is een doorgaande lijn?

Van een doorgaande (leer)lijn wordt gesproken als de manier van werken en het inhoudelijke aanbod van de voorschoolse voorziening (kinderopvang) en de vroegschoolse voorziening (basisonderwijs) op elkaar aansluiten.

De doorgaande lijn kan het beste gezien worden als een continuüm. De aansluiting is er in meer of mindere mate, en kan altijd verder doorontwikkeld worden. Ook kent de doorgaande lijn verschillende aspecten: zo kan er sprake zijn van een doorgaande lijn in pedagogisch-didactisch handelen, maar ook in ouderbeleid, in zorg en ondersteuning en in kwaliteitszorg.

De doorgaande lijn krijgt bovendien vorm op verschillende niveaus:

- Op gemeentelijk niveau, bijvoorbeeld in de vorm van een gezamenlijke visie en werkafspraken rondom de warme overdracht tussen organisaties
- Op managementniveau van kinderopvang en onderwijs, bijvoorbeeld afspraken over de inzet van personeel, het afstemmen van volgsystemen, gezamenlijke scholing of het schrijven van samenhangend ouderbeleid
- Op de werkvloer tussen professionals, bijvoorbeeld bij het afstemmen van thema's, het samen buiten spelen of het hanteren van dezelfde gedragsregels

Een vloeiende ervaring voor het kind

Vanuit de ogen van een kind is een doorgaande lijn een vloeiende ervaring van opvang naar onderwijs, zonder harde breuken in aanbod en werkwijze. Het kind herkent manieren van spelen, leren en omgaan met elkaar. In de nieuwe omgeving voelt het kind zich gezien, veilig en uitgenodigd om nieuwe stappen te zetten.

Het gaat er nadrukkelijk niet om dat het aanbod van voor- en vroegschool hetzelfde is, maar wel dat het herkenbaar is. Er is sprake van een logische opbouw waarin het kind stap voor stap meer uitgedaagd wordt. Hiervoor is het belangrijk dat professionals van opvang en onderwijs met elkaar samenwerken. Door elkaar te kennen, regelmatig af te stemmen en informatie te delen, ontstaat continuïteit in de begeleiding van de ontwikkeling van kinderen.

Waarom is een doorgaande lijn belangrijk?

Een goede aansluiting tussen de voorschoolse voorziening en het basisonderwijs is een belangrijke voorwaarde om kinderen goed te laten starten op de basisschool. Een goede start op school vergroot het welbevinden en gevoelens van eigenwaarde van kind, zorgt ervoor dat het kind snel open staat voor ontwikkeling en draagt bij aan positieve gevoelens over school, ook bij ouders.¹

Voor veruit de meeste kinderen verloopt de overgang naar school zonder al te veel problemen. Het is tijdelijk een spannende periode maar ze passen zich gauw aan en functioneren al snel naar behoren. Ze voelen zich veilig, ontspannen en op hun gemak, vinden school leuk, maken een groei door in schoolse en sociale vaardigheden, zijn betrokken en gemotiveerd voor activiteiten, hebben het gevoel erbij te horen en zijn in staat sociale relaties op te bouwen met leeftijdsgenootjes en leerkrachten. Een soepele start weerspiegelt zich ook in het gedrag van ouders, die zich betrokken voelen bij school en positieve relaties opbouwen met het schoolteam.

¹ Kennisrotonde. (2019). *Welke kenmerken van een doorgaande lijn van voorschool naar basisschool dragen bij aan de cognitieve en sociaal emotionele ontwikkeling van VVE-kinderen?* (KR. 444)

Het belang van de doorgaande lijn

Zo'n 10 tot 20 procent van de kinderen ervaart wat grotere problemen bij de overgang. Denk bijvoorbeeld aan een terugval in gedrag (weer in bed plassen, duimen) of aan internaliserend- en externaliserend probleemgedrag. Dit kan erop wijzen dat er onvoldoende wordt aangesloten bij hun cognitieve, sociaal-emotionele en/of fysieke behoeften. Ze voelen zich bijvoorbeeld (nog) niet veilig in de groep of worden over- of juist ondervraagd.²

Kinderen met een vve-indicatie hebben een wat groter risico om tot deze laatste groep van kinderen te behoren, die problemen rond de start op school ervaren. Vve-kinderen groeien vaker op in uitdagende omstandigheden, waar ouders minder tijd en mogelijkheden hebben om hun kind in de ontwikkeling te ondersteunen. Het gaat bijvoorbeeld om gezinnen die nog maar kort in Nederland wonen, waar ouders laaggeletterd zijn, waar sprake is van stress of armoede, of waar taal- en cultuurverschillen een rol spelen. Kinderen hebben in de eerste jaren mogelijk niet alle cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden ontwikkeld die helpend zijn voor een goede start op school. Daarnaast hebben ouders soms minder kennis en ervaring met het Nederlandse onderwijssysteem, of zelf minder positieve ervaringen met onderwijs. Vve-kinderen en ouders vormen daarmee een wat kwetsbaardere groep die bij overstap wat meer bij de hand genomen moeten worden.³

Uit onderzoek weten we dat de doorgaande lijn voor vve-kinderen geen vanzelfsprekendheid is. Een aanzienlijk deel van de kinderen ervaart bij de overgang van voorschoolse naar vroegschoolse educatie een teruggang in de kwaliteit van het educatieve aanbod, met mogelijk een dempend effect op de ontwikkeling.⁴

De doorgaande lijn in cijfers

Veel scholen in Nederland werken samen met kinderopvang aan een doorgaande lijn. De cijfers laten zien dat de samenwerking op sommige aspecten nog niet vanzelfsprekend is.⁵

- **Meer dan 95%** van de gemeenten voeren overleg en maken afspraken over de doorgaande lijn
- **Bij 75%** van de scholen is er een warme overdracht van vve-kinderen vanuit de voorschool
- **Iets meer dan 50%** van de scholen stemt aanbod en interne begeleiding van groep 1-2 af met de voorschool
- **Op iets minder dan 50%** van de scholen is het pedagogisch handelen en ouderbeleid afgestemd met de voorschool

Drie eye-openers over de doorgaande lijn

Wij vroegen Cathy van Tuijl⁶, lector Jonge Kind Educatie bij Hogeschool Saxion, welke eye-openers gemeenten en hun vve-partners kunnen inspireren bij het ontwikkelen van een sterke doorgaande lijn.

→ De doorgaande lijn is meer dan het overgangsmoment

“Vaak wordt te simpel gedacht en het overgangsmoment gezien als de laatste weken in de peuteropvang en de eerste weken op school of alleen de overdracht van kindgegevens. Maar dit moet je eigenlijk ruimer zien als je voor kinderen echt een soepele overgang wilt creëren. Het gaat om een ‘lange’ doorgaande lijn waarin al ruim voor dat overgangsmoment wordt nagedacht over hoe pedagogische, didactische en educatieve aspecten op elkaar afgestemd kunnen worden.”

²⁺³ Jepma, I., & Vander Heyden, K. (2022). *Verbeteren start in het basisonderwijs: Een wetenschappelijk kader*. Sardes.

⁴ Veen, A., van der Veen, I., van Schaik, S., & Leseman, P. (2017). *Kwaliteit in de kleutergroepen en de relatie met ontwikkeling van kinderen*. Kohnstamm Instituut.

⁵ Inspectie van het Onderwijs. (2024). *De kwaliteit van de vroegschoolse educatie*.

⁶ Dr. Cathy van Tuijl - Saxion / Universiteit Utrecht / Landelijk Expertisecentrum Jonge Kind

Het belang van de doorgaande lijn

→ Een gezamenlijke locatie is geen garantie dat er wordt samengewerkt

“Bij Integrale Kindcentra (IKC's) zijn vaak al stappen gezet, maar een goede samenwerking ontstaat niet vanzelf. Hiervoor zijn formele afspraken nodig tussen directies, en het liefst ook met de gemeente. Daarnaast moet er aandacht voor de mensen zijn. Professionals moeten elkaar ontmoeten en kennen om een relatie op te bouwen. Dan komt er nog een inhoudelijke samenwerking: hoe ondersteunen professionals de kinderen? Welke thema's gebruiken ze en welke voorleesboeken?”

→ Zorg voor toenemende complexiteit

“Wat vaak nog wordt vergeten is dat het aanbod complexer mag worden naarmate kinderen ouder worden en van voor- naar vroegschool gaan. Dat

vraagt dat professionals uit peuter- en kleutergroepen elkaars aanbod kennen en daarop voortbouwen in plaats van herhalen. Het is zonde als kleuters opnieuw naar de kinderboerderij gaan en weer dieren namen leren, in plaats van een stap verder te gaan en te ontdekken waarom een schaap een wollen vacht heeft. Gezamenlijk kunnen professionals kijken naar hoe de complexiteit kan worden opgebouwd. In de gemeente Heerlen zijn leerkrachten hiervoor via interne audits heel gericht bij de kinderopvang gaan kijken om te kijken hoe ze op elkaar voort kunnen bouwen.”

2

De gemeentelijke regierol bij de doorgaande lijn

Wettelijke verplichtingen

De gemeente draagt de wettelijke verantwoordelijkheid voor het tegengaan van onderwijsachterstanden.

Het maken van afspraken over de organisatie van de doorgaande lijn tussen voor- en vroegschool is hierin een belangrijk middel, vastgelegd in Artikel 160 van de Wet primair onderwijs.

Artikel 160 Wet Primair Onderwijs. Afspraken voor- en vroegschoolse educatie

- 1 Het college van burgemeester en wethouders voert ten minste jaarlijks overleg en draagt zorg voor het maken van afspraken over:
 - a. met het oog op een zo groot mogelijke deelname van het aantal kinderen aan voorschoolse educatie:
 - 1°. het vaststellen welke kinderen met een risico op een achterstand in de Nederlandse taal in aanmerking komen voor voorschoolse educatie,
 - 2°. de wijze waarop die kinderen worden toegeleid naar voorschoolse en vroegschoolse educatie, en
 - 3°. de organisatie van een doorlopende leerlijn van voorschoolse naar vroegschoolse educatie, en
 - b. resultaten van vroegschoolse educatie.
- 2 Het college van burgemeester en wethouders voert overleg en maakt de afspraken, bedoeld in het eerste lid, met de volgende partijen:
 - a. voor het eerste lid, onderdeel a: met de bevoegde gezagsorganen van scholen en de houders van kindercentra als bedoeld in de Wet kinderopvang in de gemeente,
 - b. voor het eerste lid, onderdeel b: met de bevoegde gezagsorganen van scholen.Alle partijen werken mee aan de totstandkoming van de afspraken.

Het 'hoe' van de doorgaande lijn is niet wettelijk vastgesteld. Er zijn geen landelijke minimumeisen waar de organisatie van de doorgaande lijn aan moet voldoen.

De gemeente als regisseur

Gemeenten hebben als 'regisseur' een belangrijke rol in het samenbrengen van partners en het maken van lokale afspraken.

In de meerderheid van de gemeenten worden in dit kader afspraken gemaakt over de overdracht van vve-kinderen van kinderopvang naar basisschool. Er wordt dan afgesproken om vve-kinderen niet alleen schriftelijk ('koud'), maar ook via persoonlijk contact ('warm') over te dragen. Veel gemeenten hebben daarvoor een protocol met afspraken en een uniform gemeentelijk overdrachtsformulier ontwikkeld.

Een deel van de gemeenten gaat verder. Zij stellen bijvoorbeeld een gezamenlijke visie op of maken afspraken over andere aspecten van de doorgaande lijn, zoals het pedagogische en educatieve aanbod of zorg en begeleiding. In hoofdstuk 3 tot en met 6 geven we bij verschillende aspecten van de doorgaande lijn meer concrete uitleg en voorbeelden.

Het maken van gezamenlijke afspraken draagt bij aan de kwaliteit van de uitvoering van vve in de gemeente, in die zin dat:

- vve-partners weten wat ze in de samenwerking van elkaar kunnen verwachten en waar ze elkaar op kunnen aanspreken;
- elk kind (en ouder) verzekerd is van een 'minimale kwaliteit aan ondersteuning', ongeacht welke opvang of school het bezoekt in de gemeente.

Afspraken over de doorgaande lijn gaan in de eerste plaats over de samenwerking tussen kinderopvang

De gemeentelijke regierol bij de doorgaande lijn

en onderwijs. In veel gemeenten is er een vve-beleidsgroep of vve-werkgroep, waarin vertegenwoordigers zitten van kinderopvang, onderwijs en de GGD. Dit overleg is een logische plek om deze afspraken te maken en regelmatig te evalueren. Voor het bekrachtigen van nieuwe werkwijzen en de koppeling naar het bredere GOAB-beleid kunnen zaken over de doorgaande lijn ook in de LEA met de bestuurders besproken worden.

Zorg binnen de vve-werkgroep voor een goede vertegenwoordiging van kinderopvang en onderwijs. Denk er bewust over na op welk niveau van de organisatie je professionals uitnodigt. Zorg bijvoorbeeld dat ook een vve-coach of ib'er meedenkt, bij voorkeur van een locatie of school met veel kinderen met een vve-indicatie. Personen in deze functies vervullen vaak een sleutelrol tussen beleid en praktijk: ze hebben op de eigen locatie ervaring met de warme overdracht en doorgaande lijn, maar kunnen ook meer een helikopterview aannemen.

TIP Tips voor een effectieve regierol

- Leg besluiten en nieuwe werkafspraken goed vast. Zorg voor een actieve terugkoppeling naar de uitvoerende organisaties. Afspraken die in de vve-werkgroep zijn gemaakt belanden niet zomaar op de werkvloer: daar is bewuste aandacht voor nodig.
- Te weinig tijd voor verdieping in de vve-werkgroep? Stel een tijdelijke projectgroep samen die (onderdelen van) de doorgaande lijn verder uitwerkt en vervolgens teruglegt in de vve-werkgroep. Geef de projectgroep een duidelijke opdracht, inclusief scope, tijdsplan en eventuele feedback- en oplevermomenten.
- Evalueer het thema doorgaande lijn met vaste regelmaat, door het bijvoorbeeld eens per jaar standaard op de agenda van de vve-werkgroep te zetten. Verwerk nieuwe afspraken in je beleidsdocument, zodat dit levend blijft.

Startpunt: Visie en ambities

Het thema doorgaande lijn is breed en vraagt om inhoudelijke focus. Het formuleren van een gezamenlijke visie en ambities op de doorgaande lijn (en over het jonge kind in bredere zin) kan de basis vormen voor het maken van verdere inhoudelijke en organisatorische afspraken.

Waarom een visie?

Verschillende partijen kunnen (onbewust) al vanuit allerlei aannames en interpretaties werken die niet gedeeld zijn, zoals 'een kind moet gewoon lekker kunnen spelen en niet te veel leerdoelen voorgeschoteld krijgen'. Vaak ontbreekt het gesprek over de definities van 'spelen' en 'leren' en over wat dit betekent voor de ontwikkeling van kinderen. Ook kunnen er allerlei (al dan niet juiste) beelden bestaan over welke rol en capaciteiten andere partijen hebben in de ondersteuning van het kind, en kan men beren op de weg zien als het gaat om de praktische uitvoering van de doorgaande lijn.

Wanneer de verschillende partijen verbonden zijn met elkaar en een stem hebben in het vormgeven van het beleid, zal dit zijn vruchten afwerpen in de praktijk. De afstemming over de doorgaande lijn is niet los te zien van de bredere samenwerking, en een context waarin ketenpartners elkaar kennen, ontmoeten en met elkaar overleggen vanuit ieders deskundigheid. Het is raadzaam om niet ieder een aparte visie op de doorgaande lijn te formuleren, maar te onderzoeken wat jullie gezamenlijke visie op de ontwikkeling van het jonge kind betekent voor een optimale doorgaande lijn binnen jullie gemeente en doelgroep.

Wat komt er in de visie te staan?

Vragen om samen te bespreken zijn bijvoorbeeld 'Hoe zien wij de ontwikkeling van het jonge kind?', 'Wat zien we terug in onze populatie en wat hebben kinderen nodig om optimaal tot ontwikkeling te komen?', of 'Hoe begeleid je het spelen en leren?'. Heb je behoefte aan

De gemeentelijke regierol bij de doorgaande lijn

inspiratie, kijk eens naar het visiespel 'het jonge kind', waarin je interactief verschillende vragen bespreekt.

Het gesprek over visie biedt handvatten om door te praten over doelen, rolverdeling en kwaliteitsborging: waar werken we naartoe, wie doet wat, en wanneer zijn we tevreden? Bijvoorbeeld door te sturen op de vorming van IKC's, of door concrete ambities te formuleren met partners, zoals

- '100% van de vve-doelgroepkinderen wordt warm overgedragen in aanwezigheid van ouders/verzorgers',
- 'Kindvolgsystemen sluiten zoveel mogelijk op elkaar aan',
- 'Professionals van voor- en vroegschool ontmoeten elkaar in professionaliseringsactiviteiten'.

Voorbeeld:

In het Utrechts Kwaliteitskader (UKK) zijn vanuit een stevige visie uitgangspunten geformuleerd voor vier domeinen: groepsactiviteiten, samenwerking met ouders, samenwerking in het team en de omgeving en werken aan een doorgaande lijn.

Meer inspiratie op dit thema? Zie de Samenwerkingsgids van de VNG.

Voorbeeld gemeente Lelystad

In Lelystad werken kinderopvang, onderwijs, JGZ, ouders en de gemeente sinds 2024 in een werkgroep samen aan een vloeiende ervaring van kinderopvang naar onderwijs in het traject Doorgaande Lijn. In een eerste stap heeft de werkgroep samen een visie opgesteld op het jonge kind in Lelystad. In deze visie staat hoe Lelystad in de periode 2025 – 2030 een sterk en doorlopend ontwikkelingsaanbod wil bieden aan alle jonge kinderen in de gemeente. Er komen 7 onderwerpen aan bod in de visie waarvoor ambities zijn geformuleerd: bereik en toegankelijkheid, een stimulerende leeromgeving, samenwerken met ouders, kwaliteit en professionaliteit, een doorgaand ontwikkelpad, vroegsignalering en zorg en samenwerken in de wijk en de stad.

Volgend op de visie zijn er werkafspraken opgesteld voor de doorgaande lijn om de visie op het jonge kind te realiseren. Om de uitvoering van deze werkafspraken in beeld te krijgen zal jaarlijks gemeentebreed de Monitor Doorgaande Lijn worden uitgevoerd.

De gemeentelijke regierol bij de doorgaande lijn

Gemeentelijke financiering

Om de doorgaande lijn binnen de gemeente goed te kunnen ondersteunen en faciliteren, kan de inzet van financiële middelen helpend zijn. Gemeenten zetten bijvoorbeeld subsidies in voor de aanschaf en implementatie van gezamenlijke kindvolgsystemen, het ontwikkelen van overdrachtsdocumenten of kwaliteitskaders vve/doorgaande lijn, het financieren van gemeenschappelijke scholing, of de inzet van extra uren van coördinatoren, kwartiermakers en brugfunctionarissen. Het is verstandig om de besluitvorming voor de inzet van deze middelen aan te laten sluiten op de gedeelde visie en de hieruit voortvloeiende afspraken rondom inzet, taakverdeling en samenwerking. Dit kan dus ook leiden tot cofinancieringsconstructies waarbij partners ook hun steentje bijdragen. Wanneer een subsidie aansluit op de doelen rondom het tegengaan van onderwijsachterstanden (WPO), kan dit in principe gefinancierd worden vanuit de GOAB-middelen.⁷

Maar ook andere budgetten kunnen worden aangesproken, passend bij de doelstellingen. Bijvoorbeeld het budget voor onderwijshuisvesting, als het gaat om het stimuleren en bouwen van IKC's, of een bijdrage uit het jeugdzorgbudget voor opvang-onderwijs-zorgarrangementen.

In de komende hoofdstukken gaan we in op de volgende inhoudelijke onderdelen van de doorgaande lijn:

- De overdracht van kindgegevens
- Pedagogisch en didactisch handelen
- Samenwerken met ouders
- Zorg en begeleiding
- Kwaliteitszorg

Per onderdeel wordt besproken wat het onderdeel inhoudt, wat het belang is, wat de locaties in de praktijk kunnen doen en wat de gemeente kan bijdragen.

⁷ In de handreiking '[Inzet GOAB-middelen 2023-2026](#)' worden nadere randvoorwaarden voor de inzet van de GOAB-middelen beschreven.

3

De overdracht van kindgegevens

Wat houdt de overdracht van kindgegevens in?

Voordat een kind start op school, is het wenselijk dat de kinderopvang informatie over het kind deelt met de basisschool. Zo kan de school zorgen voor een goede ontvangst van het kind. De overdracht is meestal rond de leeftijd van 3 jaar en 9 maanden. We spreken van een warme overdracht als dit in een persoonlijk gesprek tussen voorschool en basisschool plaatsvindt, eventueel in aanwezigheid van ouders. Van een koude overdracht spreken we als het blijft bij het overdragen van schriftelijke informatie. Voor kinderen met een vve-indicatie gaat de voorkeur uit naar een warme overdracht.

Waarom een doorgaande lijn in de overdracht van kindgegevens?

Het doel van informatieoverdracht tussen kinderopvang en basisschool is het bijdragen aan de kwaliteit van de doorlopende ontwikkelingslijn van kinderen. De school leert door de warme overdracht het kind en de ouders kennen en doet feitelijke kennis op over de achtergrond en ontwikkeling van het kind, en kan daar in het handelen op aansluiten. Dit bevordert een goede start op de basisschool.

Wat kan je als gemeente doen?

Als gemeente kun je de overdracht stimuleren, door aan te sturen op concrete afspraken met alle betrokkenen, vanuit de gezamenlijke visie op de ontwikkeling van het jonge kind en de samenwerking hierin.

In veel gemeenten hebben vve-partners samen een protocol voor de warme overdracht ontwikkeld, eventueel aangevuld met een gemeentelijk overdrachtsdocument. Hieronder lichten we beide documenten verder toe.

Een protocol voor de warme overdracht

Vve-partners kunnen met elkaar spelregels maken rondom de warme overdracht, zodat duidelijk is wat men hierin van elkaar kan vragen en verwachten. In de subsidievoorwaarden voor voorschoolse educatie is soms een warme overdracht voor vve-kinderen als verplichting opgenomen.

Afspraken rondom de warme overdracht kunnen bijvoorbeeld gaan over:

- Voor welke kinderen de warme overdracht plaatsvindt
- Het doel van de warme overdracht
- De insteek van de warme overdracht
- De rol van ouders bij de overdracht
- Wie het initiatief neemt om de afspraak in te plannen en op welk moment
- Wie er voor het gesprek worden uitgenodigd
- Welke informatie vooraf gedeeld wordt (al dan niet door middel van een uniform overdrachtsformulier)
- De agenda van het gesprek
- Welke informatie geregistreerd en genotuleerd wordt en door wie

In Bijlage 2 is een voorbeeld opgenomen van een dergelijk protocol.

Het overdrachtsdocument

In een deel van de gemeenten wordt gebruik gemaakt van een uniform overdrachtsformulier: alle kinderopvangorganisaties en scholen gebruiken bij het overdragen eenzelfde formulier.

Bespreek met de betrokken partijen of er behoefte is aan een uniform overdrachtsdocument en welke gegevens hierin moeten worden opgenomen. Naast de standaard contact- en kindgegevens kunnen gegevens

De overdracht van kindgegevens

worden opgenomen zoals gevolgd ontwikkelaanbod, ontwikkelgegevens (bijv. cognitief, sociaal-emotioneel, motorisch), ondersteuningsbehoeften en eerder ingezette hulp of begeleiding. Welke gegevens meegenomen worden is zinvol om te bepalen in bijvoorbeeld de vve-werkgroep, waarin zowel kinderopvang als onderwijs het belang en de inhoud van de warme overdracht met elkaar kunnen bespreken. Houd daarbij rekening met wat wettelijk toegestaan is om wel en niet op te nemen, zie tabel hieronder.

Zie voor meer informatie de handreiking [AVG en informatieoverdracht en -uitwisseling tussen kinderopvang en basisonderwijs](#)

TIP Maak ook in het kader van de bevragsingslast van professionals een zorgvuldige afweging wat wel en niet in het overdrachtsdocument een plek moet krijgen. Is het bijvoorbeeld nodig om gedetailleerde adresgegevens van het kind op te nemen, als de school deze ook al beschikbaar heeft uit de aanmelding? Is een uitdraai van het observatiesysteem voor de school voldoende of vraag je professionals om hierbij een toelichting te schrijven?

Zie voor inspiratie de overdrachtsdocumenten van de [gemeente Rotterdam](#), [gemeente Arnhem](#), [Den Haag](#) en [Oldenzaal](#).

Welke gegevens meenemen in het overdrachtsdocument

Wat moet?	Kinderopvangorganisaties dienen de wijze van overdracht vast te leggen in het pedagogisch beleidsplan (Besluit Kwaliteit Kinderopvang).
	Kinderopvangorganisaties dienen aan ouders toestemming te vragen voor het overdragen van informatie.
	Kinderopvangorganisaties dienen bij kinderen met een vve-indicatie informatie aan de school over te dragen over het vve-programma dat het kind heeft gevolgd en de duur hiervan (WPO artikel 160 lid 3). Voor het delen van deze specifieke informatie is geen toestemming van de ouders nodig. ⁸
Wat mag?	Persoonsgegevens verwerken om een goede doorstroom te bevorderen (Wet Primair Onderwijs, art. 160 lid 3).
Wat mag onder voorwaarden?	Administratieve gegevens delen – alleen om vast te kunnen stellen over welk kind het gaat (naam, geboortedatum).
Wat mag niet?	Medische gegevens overdragen (zeer strenge privacyregels, dus alleen bij hoge uitzondering en relevantie).
	Informatie overdragen die niet meer actueel is en niet relevant voor de basisschool.
	Toegang tot de gegevens voor onbevoegde personen.

⁸ Toestemming vragen aan ouders blijft de norm. Als ouders geen toestemming geven, mag alleen deze informatie gedeeld worden.

De overdracht van kindgegevens

Terugkoppeling

In steeds meer gemeenten worden ook afspraken gemaakt over een terugkoppeling van onderwijs naar kinderopvang, nadat het kind op school gestart is. Professionals bespreken dan de eerste periode van het kind op school, wat daarin is opgevallen en wat een werkende aanpak is voor het kind. Een overweging is om de terugkoppeling niet voor ieder kind apart te laten plaatsvinden, maar bijvoorbeeld twee keer per jaar over een groepje gestarte kinderen. Het gesprek krijgt daardoor een meer lerend karakter over de afstemming in ontwikkeldoelen en aanpak: wat valt ons op bij de kinderen die bij ons gestart zijn op school en wat zegt dat over de aansluiting in ons aanbod?

Wat kunnen locaties in de praktijk doen?

Een goede implementatie en uitvoering van het overdrachtsprotocol

Het is belangrijk dat alle betrokkenen binnen de organisatie op de hoogte zijn van de afspraken die binnen de gemeente gelden. Draag zorg voor een goede communicatie van protocol en formulier naar de werkvloer.

! TIP Zorg er met elkaar voor dat er voor elke kinderopvanglocatie en elke school een vast aanspreekpunt is voor de (warme) overdracht en zorg dat contactgegevens beschikbaar zijn. Dit voorkomt dat contactpogingen op een algemeen telefoonnummer of emailadres onbeantwoord blijven. Er zijn gemeenten die om deze reden een contactpersonenlijst van ve-locaties en scholen met elkaar hebben opgesteld.

Toestemming van ouders regelen

Voor het overdragen van kindgegevens buiten de gegevens over het gevolgde vve-programma en de duur daarvan, is de toestemming van ouders nodig. De kinderopvang vraagt de ouders toestemming over de specifieke informatie die wordt overgedragen (welke informatie wordt overgedragen, met welk doel, aan wie, wanneer en op welke wijze). De AVG (artikel 6) eist dat ouders de toestemming vrijelijk kunnen geven of weigeren. Een weigering mag geen nadelige consequenties hebben voor het kind of de ouders, ook niet wanneer gegeven toestemming later weer wordt ingetrokken. Het advies is om de toestemming schriftelijk vast te leggen, bijvoorbeeld in een (digitaal)

De overdracht van kindgegevens

toestemmingsformulier. Tenslotte hebben ouders het recht om inzage te krijgen in de over te dragen gegevens over hun kind.

Ouders op tijd informeren

Om goed samen te werken met ouders is het belangrijk dat ouders op tijd worden geïnformeerd over de overdracht. Bij inschrijving bij de kinderopvang zal dit voor ouders in ieder geval te lezen zijn in het pedagogisch beleidsplan. Het advies is om deze informatie ook toe te voegen aan de privacyverklaring waarmee ouders geïnformeerd worden over gegevensverwerking door de kinderopvang. Tegen de tijd dat de overdracht echt gaat spelen kunnen ouders pas goed bepalen welke informatie zij geschikt vinden voor overdracht en welke informatie mogelijk niet. Bij het eindgesprek dat vaak rond 3 jaar en 9 maanden plaatsvindt kan bijvoorbeeld hun toestemming worden gevraagd voor het overdragen van de specifieke inhoudelijke informatie.

De overdracht zelf

Voor kinderen met een vve-indicatie vindt doorgaans een warme overdracht plaats, waarbij de pedagogisch professional van de kinderopvangorganisatie en de leerkracht van de basisschool persoonlijk contact hebben. Dit kan gaan om een fysieke ontmoeting, maar ook om telefonisch contact of bijvoorbeeld videobellen. Bij voorkeur worden ouders gestimuleerd en actief uitgenodigd om aanwezig te zijn bij het gesprek.

In geval van een fysieke ontmoeting kunnen formulieren persoonlijk worden overhandigd. Wanneer formulieren digitaal worden verstuurd is het belangrijk om goed na te denken over de veiligheid, bijvoorbeeld door formulieren te versturen met een wachtwoord of ze te plaatsen in een beveiligde digitale omgeving. Betrek eventueel je informatiebeveiliging en privacy-functionaris om hiervoor een goed plan te maken en te zorgen dat het protocol intern bekend is.

Voor de concrete invulling van de overdracht is geen kant-en-klaar model. Een belangrijk doel is dat de school het kind leert kennen en goed kan ontvangen.

De toon van het gesprek dient positief en respectvol te zijn en uit te gaan van wederkerigheid tussen professionals onderling en tussen professionals en ouders. De nadruk ligt op een realistisch beeld van de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind.

Een agenda voor het gesprek kan zijn:

- 1) reden van vve-indicatie
- 2) startleeftijd en aantal dagdelen deelname;
- 3) ontwikkelingsgegevens (bijv. aan de hand van uitdraai KJK!)
- 4) bijzonderheden, bijvoorbeeld extra zorg en ondersteuning, ingezette hulp
- 5) de aanpak die werkt bij dit kind
- 6) de betrokkenheid van ouders

Voor kinderen zonder vve-indicatie is een 'koude overdracht' gebruikelijker, waarbij alleen schriftelijk gegevens worden overgedragen en geen mondelinge toelichting plaatsvindt. Ook hier is het belangrijk om veilig met de gegevens om te gaan. Een mogelijkheid is om het overdrachtsformulier aan ouders mee te geven, zodat zij het zelf aan de basisschool kunnen overhandigen. Daarna is het de verantwoordelijkheid van de basisschool om het formulier veilig op te bergen in het leerlingdossier.

4

Pedagogisch en didactisch handelen

Wat is een doorgaande lijn in pedagogisch en didactisch handelen?

De doorgaande lijn in pedagogisch en didactisch handelen gaat over afstemming en samenhang in het inhoudelijke aanbod en de manier van werken. Denk hierbij aan:

- afstemming over programma en methoden, thema's, observatiesysteem (bijv. bij peuters én kleuters wordt gewerkt met KIJK! en LOGO3000, een aantal keer per jaar hetzelfde thema)
- een logische opbouw (toenemende complexiteit) in het ontwikkelingsaanbod, ontwikkeldoelen die op elkaar aansluiten: geen gaten, maar ook niet teveel overlap. De kleuters doen wat anders (lees: moeilijkers) dan de peuters.
- herkenbaarheid in gedragsregels en rituelen, bijv. rondom dagritme, buitenspelen, gezamenlijke liedjes (bijv. zelf jas ophangen, in een rij staan bij het naar buiten gaan, dezelfde dagritme kaarten, niet rennen op de gang)
- afstemming in de manier van werken op de groep, zoals bijvoorbeeld rondom eet-en drinkmomenten of speel-werkmomenten (bijv. bij de peuters wordt tijdens het spelwerken met een kiesbak gewerkt als voorbereiding op het kiesbord bij de kleuters)
- een verandering in instructieaanpak: een geleidelijke overgang van kindvolgend en spelgeoriënteerd bij de peuters naar steeds meer leerkracht- en taakgestuurd aanbod richting groep 3.

De doorgaande lijn in pedagogisch en didactisch handelen betekent dus dat de manier waarop volwassenen het kind opvoeden (pedagogisch) en nieuwe kennis en vaardigheden aanleren (didactisch) door de tijd heen, logisch op elkaar aansluit, zodat kinderen niet opnieuw hoeven te wennen aan andere werkwijzen, verwachtingen of aanpakken.

Waarom een doorgaande lijn van pedagogisch en didactisch handelen?

Voor het welzijn en de ontwikkeling van kinderen is allereerst veiligheid nodig. Een voorspelbare en herkenbare ontwikkel- en leeromgeving helpt om die veiligheid te creëren. Een opbouw in de complexiteit van de leerdoelen en het aanbod zorgt ervoor dat kinderen volgende stappen in hun ontwikkeling kunnen zetten. Van een kleuter mogen en moeten we meer verwachten dan van een peuter. Kleuters kunnen uitdagender aanbod aan, bijvoorbeeld door ontwikkeling in aandacht en geheugen, en door eerder opgedane kennis.

Wat kunnen locaties in de praktijk doen?

Visie op pedagogisch-didactisch handelen

Een gezamenlijke visie op de doorgaande lijn en het jonge kind (zie hoofdstuk 2) is ook op locatieniveau de basis voor de doorgaande lijn in het pedagogisch-didactisch handelen. Het gaat dan bijvoorbeeld om vragen als: In hoeverre willen we dat het aanbod aan het jonge kind kindvolgend of juist leerkrachtgestuurd is? Hoe kijken we naar de rol van spel in de ontwikkeling van het jonge kind?

Professioneel handelen centraal

De relatie en interactie tussen kind en professional is een belangrijke factor in de ontwikkeling van het kind. Er zijn al vele goede voorbeelden van voor- en vroegscholen die hierin de samenwerking opzoeken en bijvoorbeeld via een gezamenlijk professionaliseringsaanbod de doorgaande lijn versterken, zoals bij thema's als responsief handelen of begeleid spel.

Pedagogisch en didactisch handelen

Wettelijke kaders

- **Voorschool:** verplicht om een professionaliseringsplan te hebben en een pedagogisch beleidsplan met een specifieke toelichting over voorschoolse educatie. Verplicht om een programma te gebruiken waar gestructureerd en samenhangend wordt gewerkt aan taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling (zie [Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie](#)).
- **Vroegschool:** reguliere wetgeving van het onderwijs (WPO) is geldend, inclusief toezicht hierop door de Onderwijsinspectie. Er is geen specifieke wetgeving gericht op onderwijsprogramma's of pedagogisch-didactisch handelen voor vve-kinderen in de groepen 1 en 2.

Elkaar(s) werkwijze) leren kennen

Om goed op elkaar aan te sluiten, is juist de kennis over elkaars praktijk belangrijk. Welke gedragsregels en routines gelden er op de groep? Worden er kiesborden of dagritme kaarten ingezet? Als professionals elkaars praktijk beter kennen, is het ook makkelijk om de werkwijzen op elkaar af te stemmen. Dat gaat verder dan 'we kiezen dezelfde thema's' - het gaat juist om het gesprek over de manier waarop de thema's inhoud krijgen en hoe de dagelijkse routines op de groep eruit zien.

Ook op organisatieniveau helpt het om elkaar en elkaars werkwijze te kennen. Wat is bijvoorbeeld de rol van de pedagogisch coach en ib'er, en wat kunnen zij betekenen in het versterken van het pedagogisch-didactisch handelen en de doorgaande lijn? Een voorbeeld is een ib'er van de school die kennis heeft over vve en het jonge kind of zelfs als beleidsmedewerker van de opvang wordt ingezet. Of een leidinggevende die voor- en vroegschoolse medewerkers de ruimte geeft om samen te overleggen. Hoe je het ook inricht, het gaat uiteindelijk om elkaar zien en (er)kennen in wat je doet voor het kind – werken vanuit het idee dat je bij elkaar hoort.

Voorbeelden van 'samen doen' in de praktijk

- Structureel overleg tussen onderbouwcoördinator en peuteropvang met een vaste agenda
- Hetzelfde kind-/leerlingvolgsysteem gebruiken en samen duiden
- Gezamenlijke vieringen, uitstapjes en kerstcadeautjes voor personeel
- Gezamenlijke maandopeningen of weeksluitingen (evt. aan de hand van dezelfde thema's) voor ouders en kinderen
- Gezamenlijke ouderbijeenkomsten of tentoonstellingen
- Gezamenlijke professionalisering
- Elkaars contactgegevens hebben en zorgen dat deze actueel blijven bij personeelwisselingen
- Simpelweg af en toe koffiedrinken bij elkaar

Wat kan je als gemeente doen?

De gemeente kan een faciliterende rol spelen in het versterken van de samenwerking tussen opvang en onderwijs en het 'elkaar kennen'. Dit zit deels in de basis van hoe de LEA-structuur en vve-werkgroep is ingericht en hoe partners elkaar daar ontmoeten. De gemeente kan schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en kinderopvangorganisaties aanspreken op hun verantwoordelijkheid hierin.

Tegelijk is het zinvol als een gemeente ook aandacht heeft voor het verbinden van mensen die 'op de vloer' met elkaar samenwerken en direct met het kind werken. Middelen die een gemeente hierbij kan inzetten zijn bijvoorbeeld:

- Het financieel ondersteunen van partners om een structureel overleg over pedagogisch-didactisch handelen mogelijk te maken (bijv. brede teamvergaderingen of samen thema's voorbereiden, zie ook het kader boven)
- Het inrichten en (co)financieren van 'academies' die gezamenlijke scholing aanbieden aan pedagogisch professionals en onderwijspersoneel
- Het opstellen van een gezamenlijk kwaliteitskader, dat inzoomt op het pedagogisch-didactisch handelen van professionals en gebruikt kan worden voor monitoring en evaluatie van de kwaliteit.

Pedagogisch en didactisch handelen

- Het meer strategisch inzetten op samenwerking en ontmoeting, bijvoorbeeld door in het Integraal Huisvestingsplan (IHP) aan te sturen op IKC-vorming
- Voorwaarden stellen rondom het gebruik van dezelfde (of voor doorgaande lijn geschikte) pedagogisch-didactische instrumenten, bijv. dezelfde programma's of dezelfde thema's, in de subsidieregeling voor VE-aanbieders en in eventuele pedagogische kwaliteitskaders voor partners.
- Het (financieel) faciliteren van peuter-kleutergroepen. Let op: bij het schrijven van deze handreiking zijn er verschillende ontwikkelingen op dit vlak, waaronder een Tijdelijk Besluit peuter-kleutergroepen vanuit het Ministerie van OCW. Het is goed om dit in de gaten te houden om te weten welke juridische (on)mogelijkheden er zijn voor peuter-kleutergroepen.

Voorbeelden van gemeentelijke kwaliteitskaders vve:

- Utrechts Kwaliteitskader Educatie van het Jonge kind
- Tool Kwaliteitsversterking voor- en vroegschoolse educatie Rotterdam
- Nieuwegein: Kwaliteitskaart PEKK

5

Samenwerken met ouders

Wat is een doorgaande lijn in samenwerking met ouders?

Een doorgaande lijn in de samenwerking met ouders gaat over het creëren van een consistente en herkenbare aanpak voor ouders tussen de voorschool en vroegschool. Het betekent dat professionals vanuit eenzelfde visie en op herkenbare manier ouders betrekken in de ontwikkeling van het kind.

Concrete voorbeelden zijn:

- werken met hetzelfde ouderprogramma, bijv. VVE thuis of LOGO 3000
- zowel bij peuters als bij kleuters werken met themabijeenkomsten of een spelinloop op de groep
- het hanteren van dezelfde regels rondom wegbrengen/ophalen, afwezig zijn en te laat komen
- inzet van de brugfunctionaris of oudercontactpersoon bij zowel peuters als kleuters
- een gezamenlijke visie op meertaligheid en dezelfde afspraken over het gebruik van de thuistaal op de groep

Waarom een doorgaande lijn in de samenwerking met ouders?

Als de voor- en vroegschool het ouderbeleid op elkaar afstemmen ontstaat een consistente aanpak, die voor ouders duidelijk en herkenbaar is. Professionals spreken één taal en hanteren dezelfde regels en afspraken. Ouders weten wat er van hen verwacht wordt. Ook draagt gezamenlijk ouderbeleid voor ouders bij aan een gevoel van veiligheid en vertrouwen in de samenwerking met professionals. Er zijn geen tegenstrijdige visies of boodschappen, maar ouders voelen dat voorschool en school samenwerken in het belang van het kind.

Wat kunnen locaties in de praktijk doen?

Het afstemmen van ouderbeleid

Een goed begin is het samen bespreken van ouderbeleidsplannen van de voor- en vroegschool of om deze op elkaar af te stemmen. Het is ook mogelijk om samen een nieuw ouderbeleidsplan op te stellen: hoe zien de voor- en vroegschool **samen** de samenwerking met de ouders?

In een ouderbeleidsplan kan rekening worden gehouden met de volgende twee onderdelen voor een goede overdracht en doorgaande lijn⁹:

→ 1. *Contact en communicatie met ouders.*

Goed contact met ouders waarbij professionals toegankelijk en inclusief zijn zorgt dat ouders zich welkom voelen en zich uitgenodigd voelen om hun ideeën te delen. Denk aan samen afspraken maken over:

- De inrichting van de dagelijkse haal- en brengmomenten (bijv. wel of niet op de groep komen, wel of niet bespreken van persoonlijke informatie over het kind)
- De gesprekscyclus met ouders. Zeker rond de start op school zijn er veel gesprekken (eindgesprek, intakegesprek, warme overdracht, startgesprek): wat kan er samen, wat moet apart? Ook het taalgebruik kan worden afgestemd tussen voor- en vroegschool om te zorgen voor herkenning voor ouders, bijvoorbeeld door tien-minutengesprekken en rapportgesprekken voortaan zowel in de voor- als vroegschool “ontwikkelingsgesprekken” te noemen.
- Ouders tijdig informeren over de kindgegevens die worden vastgelegd door professionals en toestemming vragen voor de overdracht hiervan (zie hoofdstuk 3)

⁹ Sardes (2016). [Ouderbetrokkenheid bij de overdracht. De rol van ouders bij de overgang van hun kind naar de basisschool.](#)

Samenwerken met ouders

- Schriftelijke communicatie met ouders: het ouderportaal, communicatie over thema's, of een gezamenlijke nieuwsbrief aan de ouders
- Diversiteit in talen en culturen: De omgang met de thuistaal en feestdagen uit verschillende religies.
- Ouderactiviteiten, waar bijvoorbeeld zowel ouders van peuters en kleuters aan deel kunnen nemen (bijv. samen naar de bibliotheek, voorleesmomenten).
- De inzet van een oudercontactpersoon die actief contact legt met de ouders van peuters én kleuters (zie het kader over de Gemeente Hoorn).

Voorbeeld gemeente Hoorn

Met de intensivering van OAB-beleid is in de gemeente Hoorn de integrale aanpak Samen van Start opgezet om het peuter- en kleuterdomain meer met elkaar te verbinden. Een belangrijk kenmerk van de aanpak is de inzet van een ouderbegeleider op elke school die actief contact legt met de ouders, educatief partnerschap stimuleert en de samenwerking tussen opvang- en onderwijs(professionals) ondersteunt. Vanaf de aanmelding en intake is deze ouderbegeleider betrokken bij het kind en het gezin. Zo worden onder meer huisbezoeken afgelegd en wordt deelgenomen aan oudergesprekken samen met pedagogisch professionals en leerkrachten. De ouderbegeleider maakt deel uit van het team rondom peuters en kleuters en valt onder de verantwoordelijkheid van de schooldirecteur.

- **2. Ondersteunen:** Voor- en vroegscholen kunnen in gezamenlijkheid ouders begeleiden rondom de overstap naar onderwijs met:
- Een informatiebijeenkomst voor ouders.
 - Een informatieve brochure of video die ouders helpt in de voorbereiding voor de overstap naar school.
 - Een voorbereidend bezoek of kennismaking met de school.
 - Ouders uitnodigen voor de warme overdracht.
 - Binnen 6-8 weken na de start van een kind op de vroegschool een gesprek plannen met ouders waarin

wordt besproken hoe het met het kind gaat en hoe ouders de overstap hebben ervaren.

- Een buddysysteem, waarbij een ouder van de kleuters als maatje aan een ouder van de peuters wordt gekoppeld.

Bij het vormgeven van een ouderbeleidsplannen kunnen ook ouders of de oudercommissie worden betrokken. Ze kunnen meedenken over het vormgeven van de samenwerking met ouders en welke rol ouders daarbij spelen.

Meer weten over ouderbetrokkenheid? Kijk eens naar de GOAB factsheet Gemeentelijk ouderbeleid en GOAB handreiking Samenwerken met alle ouders in de VVE.

Wat kan je als gemeente doen?

De gemeente heeft een verbindende en ondersteunende rol richting de vve-partners bij het inrichten van de samenwerking met ouders.

Denk hierbij aan de volgende activiteiten:

Visie opstellen

Samen met de vve-partners verkennen wat de ouderpopulatie in de gemeente nodig heeft en wat hierin de gezamenlijke ambities zijn.

Samenhang creëren in ouderbeleid tussen organisaties in de gemeente

De gemeente kan het gesprek over ouderbeleid tussen organisaties stimuleren en zorgen voor samenhang en een dekkend netwerk in het aanbod van ouderondersteuning, zoals ouderprogramma's, taalcursussen voor anderstalige ouders of initiatieven die taalontwikkeling thuis bevorderen. De inzet van een ouderprogramma op locatie kan bijvoorbeeld een afspraak zijn op gemeentelijk niveau. Daarnaast kan de gemeente zicht houden op het bereik en gebruik van voorzieningen, zodat ondersteuning beter kan aansluiten bij de behoeften van ouders en kinderen.

Samenwerken met ouders

Bijdragen aan kennis en vaardigheden en praktische ondersteuning

De gemeente kan voorwaarden creëren die het voor professionals uit de voor- en vroegschool mogelijk maken om de samenwerking met ouders verder vorm te geven. Dit kan bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van subsidies of middelen voor gemeentebrede scholing en kennisdeling op het gebied van oudercommunicatie en cultuursensitief werken. Ook praktische ondersteuning, zoals toegang tot tolkenvoorzieningen in de gemeente of passende informatie in meerdere talen, draagt bij aan ouderbeleid in de gemeente.

Financiering voor verbinding met ouders

Sommige gemeenten zorgen via hun financieringsmodel voor vve dat er budget is voor beleid en maatregelen voor samenwerking met ouders. Zo worden er in Tytsjerksteradiel vve-zorgcoördinatoren bekostigd bij de GGD, die een belangrijke rol hebben richting ouders (zie kader).

Voorbeeld gemeente Tytsjerksteradiel

In de gemeente Tytsjerksteradiel heeft de VVE-zorgcoördinator vanuit de GGD een centrale rol in de doorgaande lijn en de samenwerking met ouders. De zorgcoördinatoren zijn het vaste gezicht en aanspreekpunt voor kinderen en ouders met een VE-indicatie en zorgen voor de doorgaande lijn vanaf het consultatiebureau tot en met de vroegschool (zo lang als nodig, tot 6 jaar). Ze observeren kinderen en bespreken videobeelden na met ouders en pedagogisch professionals om samen te duiden wat het kind nodig heeft. Omdat ze de kinderen en ouders goed leren kennen, kunnen ze goed maatwerk inzetten. Dit maakt ook dat als extra ondersteuning of een verwijzing naar het speciaal onderwijs nodig is, dit gesprek vanuit de bestaande samenwerkingsrelatie beter gevoerd kan worden. Ook helpt de zorgcoördinator ouders om overzicht te houden in de verschillende betrokken partijen bij het gezin – de zorgcoördinator is geen gezinsbrede casemanager maar kan wel doorverwijzen waar nodig. Bovendien helpt de positie van de zorgcoördinatoren ook voor de beleidsvorming van de gemeente: op basis van signalen van de coördinatoren over lokale achterstanden in spraak-/taalontwikkeling, financiert de gemeente nu bijvoorbeeld een pilot voor logopedische screenings.

6 Zorg en begeleiding

Wat is een doorgaande lijn in zorg en begeleiding?

De meeste ve-kinderen hebben aan het reguliere ve-aanbod genoeg om door te stromen naar de basisschool. Maar er zijn ook kinderen die aanvullende ondersteuning nodig hebben. Bij een doorgaande lijn in zorg en begeleiding worden er afspraken gemaakt over de extra ondersteuning van kinderen in de voorschoolse en vroegschoolse periode.

Waarom een doorgaande lijn in zorg en begeleiding?

Als professionals van de voorschool en vroegschool op vergelijkbare manier observeren en vanuit duidelijke afspraken werken, zijn kinderen met extra zorg- en ondersteuningsbehoeften vroegtijdig in beeld en krijgen ze sneller passende zorg en begeleiding. Daarnaast is het goed om te weten welke ondersteuning al is ingezet en wat goed voor het kind werkt. Een goede afstemming tussen professionals van voor- en vroegschool (zoals intern begeleiders, kwaliteits- en ve-coördinatoren, ve-coaches) maar ook met externe partners (zoals jeugdverpleegkundigen, logopedisten en jeugdhulp) draagt bij aan doorlopende, passende ondersteuning.

Wat kunnen locaties in de praktijk doen?

De groep kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte groeit. Zowel kinderopvang als scholen worstelen hiermee en zoeken naar een balans tussen passende ondersteuning voor elk kind en een praktisch en financieel haalbare werkwijze voor de organisatie en medewerkers. Het streven op steeds meer plekken is een "inclusieve opvoedomgeving", waarin veel of alle kinderen profiteren van een kwalitatief sterk aanbod. In sommige gevallen is een dergelijke aanpak niet

voldoende en hebben kinderen op individueel niveau extra ondersteuning of doorverwijzing nodig. Hieronder worden beide sporen toegelicht.

Meer weten over inclusieve kinderopvang?

Luister het [Inspiratiecollege](#) over 'zware VE-groepen' terug of bekijk de handreiking [Op weg naar inclusieve kinderopvang](#).

Brede inzet voor inclusieve kinderopvang en inclusief onderwijs

Hieronder zijn praktische voorbeelden te vinden die locaties inzetten om de overgang voor (kwetsbare) kinderen makkelijker te maken.

Organisatie van de voor- en vroegschool

- Peuterverlenging van 3 maanden met als doel een betere start op school
- Aanvangsgroep bij de kleuters, de zogenaamde startgroep om de overstap van kinderopvang naar school te verkleinen, zie bijvoorbeeld de aanpak rond [verbindingsgroepen](#) in Utrecht
- Voorafgaand aan plaatsing op de basisschool 3 maanden extra ondersteuning op de ve-locatie om het kind beter toe te rusten voor de overstap
- Bij de start op school tijdelijk extra ondersteuning, bijvoorbeeld door tutoring

Extra inzet professionals

- Inzet van een intern regisseur of casemanager (een ib'er of zorgcoördinator van school en/of van de kinderopvang, idealiter iemand die op beide locaties komt)
- Inzet van extra mensen, bijvoorbeeld in de vorm van een derde pedagogisch professional¹⁰, of juist door extra taakuren voor de vaste krachten

¹⁰ Deze medewerker hoeft niet ve-gecertificeerd te zijn.

Zorg en begeleiding

Professionalisering van medewerkers

- Observeren op de groep door een deskundige, bijvoorbeeld vanuit het samenwerkingsverband
- Coaching (bijvoorbeeld d.m.v. modelling) op de werkvloer door de pedagogisch coach of andere deskundigen, bijvoorbeeld uit orthopedagogische dagcentra of samenwerkingsverbanden
- Professionalisering – binnen het Samenwerkingsverband Driegang in Gorinchem is (zorg-)professionalisering bijvoorbeeld ook beschikbaar voor kinderopvangmedewerkers

Samenwerking met ouders

- Inzetten op de pedagogische driehoek – bijvoorbeeld door huisbezoeken of thuisbegeleiding. Binnen het Samenwerkingsverband Sine Limite in Deventer wordt een ondersteuningsaanbod voor ouders van kinderen van 0-4 jaar en van 4-13 jaar geboden. Ook adviseren en ondersteunen ze professionals die met kinderen in deze leeftijdscategorieën werken.
- Intermediaire ouderbetrokkenheid: bijv. inzet van brugfunctionarissen, die zowel betrokken zijn bij toeleiding tot peuteropvang als bij overgang naar het basisonderwijs.

Indicering en inzet van extra ondersteuning voor individuele kinderen

De formele verantwoordelijkheid voor extra zorg voor kinderen is anders geregeld in de voorschool dan in de vroegschool. In de kinderopvang is er ruimte om bij het signaleren en volgen van kinderen eigen procedures te hanteren. Mochten er bijzonderheden in de ontwikkeling worden geconstateerd dan wordt vaak met de ouders een handelingsplan opgesteld en eventueel hulp van externe organisaties ingezet.

Voor kinderen die op school zitten of zijn ingeschreven bij de school heeft het onderwijs een wettelijk vastgelegde zorgplicht. Zij zijn verantwoordelijk om in samenwerking met de ouders de juiste ondersteuning in te zetten. Het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs kan hier een rol in spelen, denk bijvoorbeeld

aan ambulante begeleiding op school, het opzetten van startgroepen of aan het inrichten van bovenschoolse arrangementen. Een voorbeeld is het samenwerkingsverband Helmond Peelland, waar pilots Jonge Kind zijn ontwikkeld om ontwikkelingskansen van jonge kinderen te vergroten zodat zij niet naar het SO/SBO hoeven, maar met extra ondersteuning op een thuisnabije plek in het regulier onderwijs een kans krijgen.

Om de doorgaande lijn in zorg op locatieniveau te verstevigen, kan worden gewerkt aan continuïteit in de extra ondersteuning. Zo wordt soms het aanbod vanuit het samenwerkingsverband ook al ingezet in de voorschool, of kan het aanbod vanuit de voorschool worden doorgezet op school.

Daarnaast gaat de doorgaande lijn ook over de doorstroom naar het basisonderwijs en de afweging of regulier onderwijs passend is. Als hier zorgen over zijn, is afstemming belangrijk, bijvoorbeeld met inzet van de ib'er of zorgcoördinator vanuit de school in de kinderopvang, multidisciplinaire zorgoverleggen of de inzet van de JGZ en het samenwerkingsverband. Zie ook het voorbeeld van de gemeente Tytsjerksteradiel eerder in deze handreiking.

Wat kan je doen als gemeente?

Meewerken aan inclusie en preventie

Als gemeente kun je veel doen om te werken richting inclusie en preventie. Eén van de manieren is om de beweging naar inclusieve kinderopvang en inclusief onderwijs te ondersteunen. Op dit moment spelen hierover veel vragen en behoeftes bij opvang en onderwijs. Wanneer onderwijs of opvang 'inclusief' is, kunnen alle kinderen, ongeacht hun achtergrond, ontwikkeling of zorgbehoefte, samen opgroeien, spelen en leren. Het Ministerie van OCW heeft een ambitie en beleidsplan ontwikkeld om in 2035 zoveel mogelijk inclusief te werken op scholen.¹¹

¹¹ Zie [deze toelichting](#) vanuit de Rijksoverheid.

Zorg en begeleiding

Voor kinderopvang bestaat in Nederland daarentegen nog geen dergelijk landelijk kader. De noodzaak ervan wordt wel breed erkend. Inclusieve kinderopvang is een complex vraagstuk dat verschillende domeinen raakt en dat brengt uitdagingen met zich mee op het gebied van regelgeving, financiering, samenwerking en uitvoering. In de handreiking Op weg naar inclusieve kinderopvang wordt richting gegeven binnen de bestaande kaders en vind je inspiratie, voorbeelden en concrete handvatten voor de praktijk.

Naast inclusie, is het ook belangrijk om als gemeente na te denken over preventie. Hierbij kun je denken aan beleid rondom gezondheid, sport en welzijn in je gemeente, de beleidskeuzes rondom asiel en integratie, het zorgaanbod voor volwassenen (de ouders van kinderen uit de risicogroep) of gezinsaanpakken die helpen om tussen de generaties aan een positieve spiraal te werken. Een voorbeeld van zo'n initiatief is het actieprogramma Kansrijke Start.

Inclusieve en preventieve initiatieven voor het jonge kind kunnen een aanknopingspunt zijn voor het werken aan de doorgaande lijn. Als gemeente kun je zorgen dat voor- en vroegscholen elkaar opzoeken en hierover in gesprek gaan of dat het onderdeel wordt van jullie visie op en ambities voor het jonge kind.

Regisseren van duidelijke afspraken bij extra ondersteuningsbehoeftes

Soms is een inclusieve of preventieve benadering niet genoeg en is er aanvullende ondersteuning nodig. Omdat hier vaak veel partijen bij betrokken zijn en de samenwerking complex kan zijn, is het goed om een gemeentelijke aanpak zorg en begeleiding te ontwikkelen, waar je de verschillende partijen (opvang, onderwijs, zorg, maar ook wijkteams en partijen op andere plekken in de zorgpiramide) én collega-ambtenaren betreft. Dit gebeurt in brede zin veelal binnen het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) over passend onderwijs¹². Als het gaat om

¹² Voor meer informatie over het OOGO, zie [deze link](#) en overleg met collega's binnen de gemeente.

Zorg en begeleiding

zorg en ondersteuning in de doorgaande lijn is het goed om inzicht te krijgen in wie er specifiek betrokken zijn bij de zorg rondom het (zeer) jonge kind. De samenwerkingsverbanden (die ook regionaal werken) en de beleidsambtenaar op het gebied van jeugdzorg kunnen meedenken over wat in de ondersteuningsplannen kan worden opgenomen aan afspraken. De samenwerkingsverbanden hebben geen wettelijke plicht om al vóór het basisonderwijs betrokken te zijn, maar er is wel een gezamenlijk belang waar je hen op aan kunt spreken. Zorg dat je daarbij altijd blijft werken vanuit je bredere visie op het jonge kind (zie hoofdstuk 2) en vanuit een brede keten aan afspraken over taken, verantwoordelijkheden en protocollen. Dit kan bijvoorbeeld in een borgingsdocument 'Zorg en begeleiding Jonge Kind'. In het kader hieronder zie je welke afspraken er zijn gemaakt bij de gemeente Bergen op Zoom.

Voorbeeld gemeente Bergen op Zoom

De we-partners in Bergen op Zoom hebben de volgende afspraken gemaakt over de zorgstructuur:

- De voor- en vroegschool stemmen de zorgstructuur op elkaar af.
- Zorgkinderen worden eerst in een schoolondersteuningsteam besproken, die ook voor de opvang werkt.
- Er wordt door de voor- en vroegschool gewerkt met dezelfde observatie instrumenten.
Of: De verschillende observatiesystemen zijn op elkaar afgestemd.
- Interne zorg en begeleiding die wordt gezet is met elkaar afgestemd.

Een uitgebreidere versie van het we-borgingsdocument te vinden [op de GOAB-website](#).

Geïntegreerd jeugd- en onderwijsbeleid

Steeds meer gemeenten zijn bezig met geïntegreerd Jeugdbeleid om een samenhangend aanbod van activiteiten en voorzieningen te creëren zodat geen kind meer tussen wal en schip valt. In de gemeente

Amersfoort is bijvoorbeeld gewerkt vanuit een integraal [Uitvoeringsprogramma Jeugd en Onderwijs](#). Naast jeugd en onderwijs zijn er ook andere beleids-terreinen waar je vanuit het GOAB mee te maken kan hebben. Wees je bewust van de overlap en richt je samenwerking zó in, dat je optimaal kan werken aan de doelen van jouw gemeente.

Meer weten? Lees de handreiking [GOAB en aanpalend beleid](#).

Financiering

Financiering van de verschillende 'oplossingen' voor de extra zorgkinderen, zoals de inzet van (ambulante) zorgcoaches en/of peuter ib'ers, 'plusgroepen' of passende kinderopvang is mogelijk vanuit GOAB. Maar dan wel voor de kinderen met een vve-indicatie: het versterken van de vve-kwaliteit op de groepen en/of het bijdragen aan het verminderen van (risico op) onderwijs-/taalachterstanden. Coaching van pedagogisch professionals kan ook worden gefinancierd vanuit het GOAB, de zorg en ondersteuning aan individuele kinderen door externe zorgverleners, zoals logopedisten of gedragsdeskundigen niet. Er kan ook gekeken worden of er een constructie kan worden gezocht, waarbij GOAB-middelen en andere financieringsbronnen, denk aan de Jeugdwet, sociaal medische indicatie (SMI) of Zorgverzekeringswet in combinatie worden ingezet. Zie voor voorbeelden over financiering de handreiking [Op weg naar inclusieve kinderopvang | GOAB](#).

7 Kwaliteitszorg

Wat is een doorgaande lijn in kwaliteitszorg?

Een doorgaande lijn in kwaliteitszorg gaat over het regelmatig en systematisch met elkaar beoordelen of de doorgaande lijn werkt en wat daarin valt te verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door samen een PDCA-achtige manier van werken te hanteren en vindt idealiter op verschillende niveaus plaats: op gemeentelijk en organisatieniveau, maar ook op de werkvloer.

Waarom een doorgaande lijn in kwaliteitszorg?

Het kan in de waan van de dag soms een uitdaging zijn om de samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs voldoende inhoud en diepgang te geven. Het kan dan helpen om met elkaar een structuur neer te zetten van regelmatig overleggen, doelen stellen en evalueren.

Wat kunnen locaties in de praktijk doen?

Op locatieniveau gaat het bij de doorgaande lijn in kwaliteitszorg over het in gezamenlijkheid werken aan kwaliteit, op een cyclische en systematische manier. Denk hierbij aan een PDCA-achtige manier van werken waarbij doelen worden gesteld, gemonitord en geëvalueerd. Om dat te realiseren kun je denken aan de volgende punten:

- Er is een goede aansturing van de samenwerking op managementniveau (directie/ib van de school en management kinderopvang).
- Er staan samenwerkingsafspraken op papier.

- Er is regelmatig overleg tussen voor- en vroegschool, zowel op managementniveau als op meer uitvoerend niveau, waarin de samenwerkingsafspraken worden geëvalueerd en bijgesteld.

Op management niveau gaat het met name om randvoorwaardelijke aspecten voor de doorgaande lijn, zoals de inzet van het personeel en taakuren, op uitvoerend niveau gaat het om pedagogisch-didactische afstemming

- Er zijn jaarlijkse en tussentijdse evaluaties van het vve-aanbod. Alle relevante vve-aspecten worden meegenomen bij de bewaking en borging van de kwaliteit van het aanbod (bijv. pedagogisch-educatief handelen, doorgaande lijn, samenwerking met ouders). Eventueel kunnen hiervoor instrumenten ingezet worden, zoals de kwaliteitskaart Doorgaande Lijn of een (externe) audit.
- Er is een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling en taakverdeling tussen de verschillende vve-rollen (bijv. pp's, coach, manager van de voorschool, en leerkracht, IB'er en onderwijsondersteunend personeel van de vroegschool). Er zijn bijvoorbeeld afspraken over wie het aanspreekpunt is voor de warme overdracht, en wie bij extra zorg en begeleiding wordt ingeschakeld.
- Er is sprake van een gezamenlijke professionele cultuur. Hier gaat het om samenwerking en afstemming tussen professionals. Bijvoorbeeld: het valt de leerkrachten op dat de kinderen na de overstap naar school moeite hebben met het werken in de hoeken. Samen met de pedagogisch professionals van de voorschool wordt besloten een kiesbord te ontwikkelen, waarmee de peuters ook al gaan oefenen.

Kwaliteitszorg

Wat kan je als gemeente doen?

Op gemeentelijk niveau, is het zinvol om met de vve-partners te evalueren of de kwaliteitszorg op de vve-locaties voldoende van de grond komt en of het nodig is hier gezamenlijk in op te trekken, elkaar te stimuleren of hier afspraken over te maken.

Lees voor meer inspiratie de [GOAB handreiking Kwaliteitscyclus vve](#). Daarin lees je onder andere hoe je een kwaliteitscyclus inricht en koppelt aan de bredere beleidscyclus.

Voorbeelden uit gemeenten op dit thema zijn:

- Met oab-middelen wordt een **vve-coördinator of een kwartiermaker** op het thema doorgaande lijn aangesteld.
- De gemeente **initieert professionalisering** en heeft een **verdiepende vve-training** ingekocht, waar alle voor- en vroegschoolse locaties gestimuleerd worden op in te tekenen.
- In de vve-werkgroep is de **kwaliteitskaart Doorgaande Lijn** besproken en worden locaties gestimuleerd deze met elkaar in te vullen.
- Er zijn **samenwerkingsclusters** van kinderopvang en onderwijs gevormd die in elkaars directe nabijheid gelegen zijn, en die twee keer per jaar met elkaar clusteroverleg hebben.
- Als onderdeel van een resultaatafspraken-traject worden voor- en vroegschool gestimuleerd op de eigen locatie **met elkaar het gesprek aan te gaan** over de doorgaande lijn, aan de hand van een **gespreksleidraad** die in de vve-werkgroep is ontwikkeld.
- Er is een **kwaliteitsmeting** door een extern bureau uitgevoerd, waarbij de voor- en vroegschoolse locaties zijn bezocht en aan de hand van observaties en gesprekken de kwaliteit van de doorgaande lijn in kaart is gebracht.
- Een schoolbestuur en kinderopvangorganisatie zijn met elkaar een **interviewgroep** gestart om de doorgaande lijn een extra impuls te geven.
- De gemeente organiseert **een jaarlijks 'jonge kind congres'** waarvoor alle medewerkers van voor- en vroegschool worden uitgenodigd.

Handige tools en bronnen doorgaande lijn

In deze bijlage zijn de verschillende praktische hulpmiddelen en voorbeelden opgenomen die in de handreiking zijn genoemd ter ondersteuning van de doorgaande lijn tussen voor- en vroegschoolse voorzieningen. De documenten bieden handvatten en voorbeelden voor kwaliteitsborging, samenwerking en een zorgvuldige overdracht van kinderen. Het betreft de volgende documenten:

Algemeen/gemeentelijke regierol

- [Video Krachtenveldanalyse voor het opstellen van een visie - Beleidsexpert](#)
- [Voorbeeld Utrechts Kwaliteitskader - UKK](#)
- [Visiespel 'het jonge kind' - SLO](#)
- [Samenwerkingsgids Een stevige pedagogische basis. Hoe maak ik samenwerking succesvol? - VNG](#)
- [Voorbeeld gemeente Lelystad Traject Doorgaande Lijn \(visie, samenwerkingsafspraken, monitor\)](#)
- [Handreiking Inzet GOAB-middelen 2023-2026 \(randvoorwaarden voor de inzet van de GOAB-middelen\)](#)
- [Format samenwerkingsovereenkomst doorgaande lijn voor- en vroegschool - Sardes](#)
- [Webinar doorgaande lijn vanuit het GOAB-ondersteuningstraject](#)

Overdracht van kindgegevens

- Voorbeelden van overdrachtsdocumenten van de gemeente [Rotterdam](#), [Arnhem](#), [Den Haag](#) en [Oldenzaal](#).

Pedagogisch en didactisch handelen

- [Overzichtsartikel Leren en ontwikkelen door begeleid spel - Nationaal Kennisinstituut Onderwijs](#)
- [Verkenning samenwerking onderwijs en kinderopvang \(voorbeelden van voor- en vroegscholen die samenwerken voor professionaliseringsaanbod\) - Arbeidsmarktplatform Primair Onderwijs](#)

Samenwerken met ouders

- [Onderzoek ouderbetrokkenheid bij de overdracht. De rol van ouders bij de overgang van hun kind naar de basisschool - Sardes](#)
- [Voorbeeld Gemeente Hoorn Samen van Start](#)
- [Overzichtsartikel Samenwerken met ouders aan de ontwikkeling van het kind - Nationaal Kennisinstituut Onderwijs](#)
- [Factsheet Gemeentelijk ouderbeleid - GOAB](#)
- [Handreiking Samenwerken met alle ouders in de VVE - GOAB](#)

Handige tools en bronnen doorgaande lijn

Zorg en begeleiding

- [Opname Inspiratiecollege over zware VE-groepen](#)
- [Handreiking Op weg naar inclusieve kinderopvang - Rijksoverheid](#)
- [Voorbeeld Verbindingsgroepen in SWV Utrecht PO](#)
- [Voorbeeld SWV Helmond Peelland PO over pilots Jonge Kind](#)
- [Actieprogramma Kansrijke Start Rijksoverheid](#)
- [Borgingsdocument VVE Kwaliteitszorg gemeente Bergen op Zoom \(incl. stroomschema, p.20\)](#)
- [Toelichting Op Overeenstemming Gericht Overleg \(OOGO\) Steunpunt Passend Onderwijs](#)
- [Voorbeeld Gemeente Amersfoort Integraal Uitvoeringsprogramma Jeugd en Onderwijs](#)
- [Handreiking GOAB en aanpalend beleid - GOAB](#)

Kwaliteitszorg

- [Kwaliteitskaart Doorgaande Lijn - Sardes](#)
- [Handreiking Kwaliteitscyclus vve - GOAB](#)

Nog meer lezen?

- [Doorgaande lijn - GOAB](#)
- [Onderzoekslijn: Doorgaande lijn van peuter naar kleuter - Landelijk Expertisecentrum Jonge Kind](#)
- [Onderzoek Kansen op een goede start: Onderzoek naar het vergroten van onderwijskansen bij de start in het basisonderwijs - Sardes](#)
- [Project en eindrapport Doorgaande Lijn: Een evaluatie van lokale samenwerkingsverbanden in Vlaanderen met kinderopvang, kleuteronderwijs en kleuteropvang en ontwikkeling van praktijkmodel Doorgaande Lijn - Agentschap Onderwijsdiensten Vlaanderen](#)

Voorbeeld Protocol warme overdracht

- 1 Organiseer voor alle kinderen met een vve-indicatie een warme overdracht: een persoonlijk gesprek waarin informatie wordt uitgewisseld.
- 2 Zie de warme overdracht als een proces, niet als één moment. Kinderopvang, school en ouders werken samen aan een goede start voor het kind.
- 3 Het doel van de warme overdracht is dat de school het kind leert kennen zodat de eerste weken op school soepel verlopen.
- 4 De insteek van het gesprek is altijd positief, respectvol en gebaseerd op vertrouwen en wederkerigheid.
- 5 Ouders worden actief betrokken en uitgenodigd om deel te nemen aan het overdrachtsgesprek.
- 6 Het gespreksformat wordt vooraf ingevuld door ouders en kinderopvang ter voorbereiding op het gesprek. Dit wordt meegenomen naar het gesprek en niet vooraf verstuurd.
- 7 Voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften vindt het eerste contact tussen kinderopvang en school eerder plaats (rond 3 jaar).
- 8 Bij het gesprek zijn de mentor van de kinderopvang, de toekomstige leerkracht en – indien van toepassing – ondersteunende professionals aanwezig.
- 9 De warme overdracht vindt bij voorkeur plaats op school en duurt circa 30 minuten.
- 10 Er wordt geen officieel verslag gemaakt, maar beide partijen kunnen eigen aantekeningen maken. School registreert deelname aan voorschoolse educatie in het registratiesysteem.

Colofon

Titel **De doorgaande lijn van voor- naar vroegschool** | Samenwerken in het belang van kind en ouders

Auteur **Karin Vander Heyden en Marinka Willemsen (Sardes)**
Anja de Rooij en Gini van Wijnen (CED-Groep)
Ernst Radius (Sociaal Werk Nederland)

Datum **Mei 2026**

Deze handreiking is een uitgave van het GOAB-Ondersteuningstraject voor gemeenten en aanbieders van Voorschoolse Educatie uitgevoerd door Oberon, Sardes, de CED-Groep en de brancheorganisaties SWN, BMK en BK in opdracht van het ministerie van OCW.

